

Zahvaljujući izvanrednom poznavanju relevantne stručne literature i iznad svega iskustvu autora stečenom sopstvenim anketnim istraživanjima reproduktivnog ponašanja visoko i niskonatalitetnih populacija, kao i determinističke osnove namernih prekida trudnoće u našoj sredini, studija *Planiranje porodice kao stil života* daje odgovore na mnoga pokrenuta pitanja i dileme, donosi nova naučna saznanja i predstavlja izvanredan doprinos savremenoj demografskoj literaturi. Autor strukturno i kritički razmatra složene socijalne, etičke i filozofske dileme koje donosi savremeni trenutak tranzicije fertiliteta u zapadnoj kulturi, iznoseći sopstvena vidjenja mogućnosti novih pravaca i aktivnosti populacione politike.

Miloš Banićević

UNICEF
YOUNG PEOPLE IN CHANGING SOCIETES
THE MONEE PROJECT- CEE/CIS/BALTICS

Regional Monitoring Report No. 7

Unicef Innocenti Research Centre, Florence, 2000, pp. 177

Unicefov *Innocenti* istraživački centar (International Child Development Centre), osnovan pre trinaest godina u Firenci, svojom delatnošću omogućava unapredjenje Unicefovog rada na poboljšanje položaja dece, time što doprinosi boljem razumevanju problema i tako stvara mogućnost poboljšanja političkog delovanja na ostvarivanje dečjih prava. Ovaj centar od 1992. godine sprovodi MONEE PROJEKAT – monitoring državne politike i društvenih uslova u 27 zemalja Centralne i Istočne Evrope i Zajednice nezavisnih država, sa ciljem sagledavanja posledica ostvarene tranzicije. Za to vreme, Centar je publikovao sedam monitoring izveštaja. Poslednji, sedmi izveštaj u fokus svog interesovanja stavlja populaciju mladih ljudi starih od 15 do 24 godine koju, zbog njene brojnosti od 65 miliona, autori nazivaju "nacijom mladih". Ova "generacija tranzicije" svoju sopstvenu, individualnu transformaciju od detinjstva u odraslo doba

proživljava u isto vreme kada i zemlje u kojima živi prolaze kroz promenu društveno-političkog i ekonomskog sistema, tako da je njen položaj ne samo specifičan, već i umnogome određen uspešnošću sprovedenih reformi. Autori izveštaja naglašavaju potrebu da se obrati posebna pažnja na jedinstvenost generacije mladih, kao i na to da ona ima značajnu ulogu u oblikovanju demografske stvarnosti zemalja u kojima živi, u sadašnjem, ali i u budućem vremenu.

Izveštaj, osim uvodnog, sadrži pet delova, od kojih se svaki odnosi na određeni aspekt života mladih ljudi i promene koje su se dogodile pod uticajem zbivanja u poslednjoj deceniji - zdravlje, obrazovanje, radno angažovanje, sukobljavanje sa zakonom i učešće mladih u osvarivanju njihovih građanskih prava - zatim, čitav niz tabela i grafikona, kao i poseban statistički dodatak sa podacima relevantnim za svaku obradjivanu oblast. Osim toga, kvantitativni podaci dopunjeni su i kvalitativnim informacijama - izjavama mladih o sopstvenim doživljavanjima i osećanjima, dobijenim prilikom ciljanih, grupnih diskusija i individualnih intervjua sprovedenih za potrebe Izveštaja u šest zemalja u tranziciji. Kako broj ovih mladih nije veliki, njihove izjave se ne smatraju reprezentativnim, ali ovaj "glas mladih" ipak doprinosi razumevanju položaja mladih ljudi.

"Generacija tranzicije", kako se navodi u Izveštaju, zainteresovana je za politički i društveni život u svojim zemljama, podržava reforme, ali je i veoma kritična prema novim institucijama sistema, što je povezano sa promenama koje je novi društveno-ekonomski sistem doneo. Među njima su i manja dostupnost srednjeg obrazovanja i češće odustajanje od školovanja, značajno uslovljeni visokim troškovima, kao i velika nezaposlenost među mladima, koja je u većini zemalja znatno viša od ukupne nezaposlenosti. Odluke mladih vezane za odvajanje od roditelja i sopstvenih porodica su promenjene u smislu sklapanja braka i radjanja dece u kasnijim godinama. Stope sklapanja braka među mladima su u proseku prepolovljene, kohabitacije su češće nego ranije, a stope adolescentnog fertiliteta u većini zemalja u tranziciji su pale. U odnosu na period pre tranzicije, zabeležen je i porast vanbračnih radjanja u većini zemalja. Zatim, u poslednjoj deceniji znatno je povećan rizik od oštećenja reproduktivnog zdravlja, širenje seksualno prenosivih bolesti, uz istovremeno prisutan nezadovoljavajući

pristup odgovarajućim informacijama i uslugama. Mladi se, takodje, češće sukobljavaju sa zakonom, a u porastu je i pušenje, zloupotreba alkohola i droga.

Kako je u Izveštaju izloženo, tranzicija je pružila nove mogućnosti mladima, ali je značila i ukidanje relativne sigurnosti i izvesnosti prethodnog društveno-političkog sistema, i mlade izložila novim rizicima i nejednakostima. Da bi oni aktivno učestvovali u razvoju ekonomskih i demokratskih vrednosti društava u kojima žive, po mišljenju autora, neophodno je sprovođenje politike naklonjene mladima. To znači da programski i politički ciljevi usmereni na mlade, istraživanja i rasprave u multinacionalnom kontekstu treba da budu usmereni na nekoliko glavnih oblasti. Pre svega, to su programi usmereni na poboljšanje obuhvata osnovnim, ali i višim nivoima obrazovanja, stvaranje jednakih mogućnosti za školovanje i bolje profesionalno i tehničko usavršavanje. To takodje znači i pristupnost edukaciji za zdrave životne stilove i neformalno učenje. Zatim, programi koji omogućavaju zapošljavanje mladih, i to kako nalaženje prvog posla, tako i stvaranje uslova za rad i izgradjivanje karijere, i u privatnom i u javnom sektoru. U tome su neophodne aktivne mere tržišta rada, sa specifičnim vrstama programa prilagodjenih mladim ljudima. Dalje, posebno je naglašena potreba sprovođenja programa usmerenih na očuvanje reproduktivnog zdravlja, fokusiranih na prevenciju adolescentnih trudnoća, bezbedan seks i seksualno prenosive bolesti. Neophodan je, takodje, razvoj servisa podrške i intervencije u cilju redukcije stresa, depresije i samoubistava mladih, kao i programi usmereni na snižavanje mortaliteta mladih uzrokovanog nesrećama i nasiljem. U tom smislu značajni su i programi namenjeni prevenciji zloupotrebe droga, alkohola i pušenja. Takodje se ističe važnost prepoznavanja potreba marginalnih grupa mladih ljudi, uključujući etničke manjine, a posebno značajnom se smatra primarna i sekundarna prevencija sukobljavanja mladih sa zakonom. Pri tom, posebnu pažnju zahteva definisanje pozitivnih zakonskih rešenja za mlade, uključujući alternative lišavanja slobode. Ne treba izgubiti iz vida ni potrebu programa unapredjenja vrednosti civilnog društva i edukacije za učešće u gradjanskom društvu, kao i potrebu parterstva i komunikacije medju grupama gradjana i popularnim grupama i organizacijama mladih.

Autori Izveštaja su takodje uočili čitav niz nepovoljnih faktora na koje je potrebno delovati kako mladi ne bi bili pasivni primaoci usluga, proizvoda i vrednosti. To je, pre svega, nepostojanje dovoljnog stepena poverenja izmedju mladih, onih koji im pružaju razne vrste usluga i kreatora državne politike. Zatim, diskusija i dijalog o osetljivim temama vezanim za mlade, kao i prepoznavanje psihosocijalnih faktora značajnih za razvoj mladih, nisu na zadovoljavajućem nivou. Nepovoljan je i usko sektorski pristup pojedinim problemima koji se tiču mladih, kao i neujednačen pristup i terminologija vezani za ove teme. Precenjivanje tehnicizma u pružanju usluga mladima, uz zanemarivanje značajnih faktora kao što su medjusobno poverenje i specifične sposobnosti pružaoca usluga su takodje nepovoljnosti. Isto tako, mladi nisu u dovoljnoj meri prepoznati kao aktivni i sposobni partneri, oni su nedovoljno uključeni u servise koji su im namenjeni. Uočeno je i da postoji nedostatak istraživanja usmerenih na mlade i mlade porodice, kao i da dijaloga o pitanjima značajnim za mlade na nacionalnom i lokalnom nivou ima malo.

Biljana Stanković

Christian Joppke

IMMIGRATION AND THE NATION-STATE

THE UNITED STATES, GERMANY AND GREAT BRITAIN

Oxford University Press, 1999, pp. 280

Razvijene industrijske države međunarodne migracije najčešće doživljavaju kao imigraciju. Države učestvuju u stvaranju međunarodnih migracija, kao i njihovom ograničavanju. Kao nacije, savremene države predstavljaju politička društva sa svojim pravom na samoodređenje, odnosno pravom na prihvatanje i odbacivanje novih članova društva. Potvrdu tome daje Michael Walzer koji smatra da članovi političkog društva imaju kolektivno pravo da utiču na oblikovanje lokalnog stanovništva. U suprotnom, politička društva